

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Ludwig Eriksson

Vart är EU på väg?

- En kritisk analys av demokratin och det demokratiska underskottet i EU

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Zacharias Votinius

Termin: HT 2017

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
1 INLEDNING	3
1.1 Allmänt	3
1.2 Syfte	3
1.3 Frågeställningar	4
1.4 Avgränsning	4
1.5 Perspektiv och metod	4
1.6 Forskningsläge	5
1.7 Material	5
1.8 Disposition	5
2 DEMOKRATI	7
2.1 Definition	7
2.2 Demokrati i EU	9
3 DET DEMOKRATISKA UNDERSKOTTET	13
4 ANALYS OCH SLUTSATSER	18
4.1 EU:s demokratinivå	18
4.2 Demokratiunderskottet i EU	21
4.3 Avslutande analys	25
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	28

Summary

The title of my thesis is: Where is the EU heading? It is a justified question in these times as the Union is increasingly questioned. The discussion concerning the level of democracy in the EU and its democratic deficit has been further elaborated in 2017 when Great Britain requested its withdrawal from the Union. The aim of the thesis is to analyse to what extent the EU is a democratic institution. The investigation will be described by different approaches on democracy and democracy in the EU. The thesis also focuses on identifying the main arguments in the discussion concerning the democratic deficit.

In my analysis, I critically analyse the sustainability of the arguments based on fundamental criteria for democracy. Furthermore, I discuss possible solutions to the problems associated with the democratic deficit and propose which measures that ought to be taken immediately and why. In the analysis, I find that many of the arguments in the discussion are untenable on the basis of the set criteria. The arguments focus too much on one problem with one solution which is not the case in reality. The problems associated with the EU and the democratic deficit are more complicated and resemble a jigsaw puzzle where all pieces must fall into place.

In the analysis, I find the EU to be democratic as there exist different forms of representative democracy within its institutions. Compared with the democracies of the member states it is however strikingly inferior. The question is what level of democracy the EU should achieve. The answer to that question varies depending on the basis of the comparison. One of my conclusions explains that the level of democracy in the EU should not be allowed to be lower than in the national states the Union represents, but the assessment standards are not clearly defined. Whether the level of democracy is low and the interest for the EU as a whole is weak, there are measures that can and must be taken to increase interest and understanding for the EU.

Sammanfattning

Titeln på min uppsats är: Vart är EU på väg? Det är en befogad fråga i dessa tider eftersom unionen ifrågasätts alltmer. Diskussionen angående EU:s demokratinivå och dess demokratiska underskott har aktualiserats ytterligare under 2017 då Storbritannien begärde utträde ur unionen. Målet med uppsatsen är att utreda i vad mån EU är en demokratisk institution. Utredningen kommer att redogöras genom en beskrivning av olika synsätt på demokrati och demokratin i EU. Arbetet fokuserar även på att identifiera de huvudsakliga argumenten i diskussionen kring det demokratiska underskottet.

I min analys för jag en kritisk analys av argumentens hållbarhet utifrån grundläggande kriterier för demokrati. Vidare diskuterar jag tänkbara lösningar på problemen förknippade med det demokratiska underskottet och lämnar förslag på vilka åtgärder som bör vidtas omgående och varför. I analysen kommer jag fram till att stora delar av argumenten i diskussionen är ohållbara utifrån de uppställda kriterierna. Argumenten fokuserar för mycket på ett problem med en lösning, vilket inte är fallet i verkligheten. Problemen förknippade med EU och demokratiunderskottet är mer komplicerade och liknar ett pussel där alla bitar måste falla på plats.

I analysen finner jag EU demokratiskt eftersom det existerar olika former av representativ demokrati inom dess institutioner. Jämfört med medlemsstaternas demokratier är den dock påfallande undermålig. Frågan är vilken nivå av demokrati EU bör uppnå. Svaret på den frågan blir olika beroende från vilken utgångspunkt jämförelsen företas. En av mina slutsatser redogör för att demokratinivån i EU inte bör tillåtas vara lägre än i de nationalstater unionen företräder, men bedömningsnormerna är inte klart definierade. Oavsett om demokratinivån är låg och intresset för EU som helhet är svagt, finns det åtgärder som kan och måste vidtas för att öka intresse och förståelse för EU.

1 Inledning

1.1 Allmänt

Demokrati har existerat i olika former i över 2,500 år, och diskussionen kring demokrati i EU har förekommit under flera decennier. Frågan om den existerande nivån av demokrati i EU och vilken nivå som bör eftersträvas har framförts av många med skilda åsikter. Under 1980-talet aktualiserades även frågan om förekomsten av ett demokratiskt underskott i EU. Denna diskurs är också delad, och vissa hävdar att det inte alls föreligger ett demokratiskt underskott. Diskussionen kring det demokratiska underskottet fokuserar ofta på det faktum att beslutsprocessen i EU inte besitter lika stor demokratisk legitimitet som beslut tagna i medlemsstaterna. En bidragande faktor till det demokratiska underskottet är den huvudsakliga avsaknaden av en alleuropeisk politisk EU-debatt, och denna situation försvårar även förståelsen och intresset för EU hos medlemsstaternas medborgare. För att reglera det demokratiska underskottet har Europaparlamentet använts som en legitimerande faktor för unionen. Sedan Enhetsakten 1987 har huvudmålen i fördragets revisioner inkluderat att reglera det demokratiska underskottet i unionens beslutandeprocess. Trots att förändringarna i lagstiftningsprocessen ökade makten för den enda folkvalda institutionen i EU löstes inte problemen förknippade med det demokratiska underskottet.

1.2 Syfte

Syftet med detta arbete är att få fördjupad kunskap om demokratin i EU med utgångspunkt i frågan om demokratiunderskottet. Arbetet fokuserar på att identifiera de huvudsakliga argumenten i diskussionen kring det demokratiska underskottet och för en kritisk analys av deras hållbarhet utifrån grundläggande kriterier för demokrati.

1.3 Frågeställningar

För att uppfylla arbetets syfte kommer frågeställningen besvaras genom en kritisk analys av åsikterna i den kontemporära litterära diskussionen kring demokratiunderskottet i EU. I sammanhanget kommer uppsatsen att diskutera EU:s demokratinivå, ansvarstagande, offentlighet och intressekonsultationen med Europas medborgare. Vidare kommer frågan om förekomsten av, orsakerna till och konsekvenserna av det demokratiska underskottet att belysas. Arbetet kommer även beröra möjliga åtgärder för att öka intresset och förståelsen för EU som helhet.

Den centrala frågeställningen för denna uppsats är således: I vad mån är EU en demokratisk institution?

1.4 Avgränsning

Med beaktande av ämnets breda och omfattande karaktär har arbetet avgränsats för att kunna besvara frågeställningen, diskutera och analysera alla fakta. Arbetet fokuserar främst på tiden mellan 1980-talet och nutid men innehåller även korta historiska tillbakablickar. Redogörelsen för demokrati är avsedd att utgöra en bas från vilken analysen utgår. Beskrivningen av det demokratiska underskottet är avgränsat till dess definition, orsaker och konsekvenser.

1.5 Perspektiv och metod

För att besvara mina frågeställningar och uppfylla uppsatsens syfte har jag fört en kritisk diskursanalys med internationellt och nationellt perspektiv. Metoden är en inriktning inom kritisk teori som undersöker och analyserar relationen mellan diskurser och olika samhällsfenomen i synnerhet maktstrukturer. Kritisk diskursanalys har jag funnit vara den mest lämpade

metoden, och analysen kommer att formuleras utifrån den information som jag har inhämtat i arbetet med skrivandet.

1.6 Forskningsläge

Demokrati och avsaknaden av demokrati inom EU är ett mycket omdebatterat ämne, och det har publicerats en riklig mängd litteratur de senaste 20 åren. Tidigare forskning har skett utifrån juridiskt, statsvetenskapligt och politiskt perspektiv vilket gör litteraturen svårnavigerad och komplicerar möjligheten att presentera enskilda verk i detta underkapitel. Mitt arbete särskiljer sig från tidigare publikationer genom dess redogörelse för och kritiska analys av argumenten i den aktuella litterära diskussionen och undersöker möjliga åtgärder för att öka EU:s demokratiska legitimitet.

1.7 Material

Det material som främst använts i arbetet med uppsatsen är litteratur, internationella stadgor och artiklar för att skapa en bred bild avseende åsikter och fakta. Jag har gjort ett noggrant urval från den omfattande doktrin som finns att tillgå kring ämnet för min uppsats. De källor jag har brukat är publicerade av välrenommerade författare, väl ansedda universitet och juridiska tidskrifter. På grund av den betydande omfattningen av källor och ämnets föränderliga karaktär har jag fokuserat på källor som ligger nära i tiden till skrivandet.

1.8 Disposition

I centrum för uppsatsen står, som framgått, demokratin i EU och avsaknaden av densamma. Uppsatsen inleds således i kapitel 2 med att

definiera grundläggande kriterier för demokrati och avslutas med en beskrivning av demokratin i EU. Denna del är viktig för att läsaren ska förstå dilemmat och konsekvenserna av det demokratiska underskottet som presenteras i kapitel 3. Kapitlet preciserar vad det demokratiska underskottet innebär och hur diskussionen behandlar ämnet. Avslutningsvis innehåller kapitel 4 analys och slutsatser av de fakta som presenterats i arbetet.

2 Demokrati

Många olika definitioner och modeller för demokrati har cirkulerat i över 2,500 år¹, vilket gör det svårt att korrekt och precist definiera konceptet. För att förstå dilemmat och konsekvenserna av det demokratiska underskottet inleds detta kapitel med att definiera några generellt nödvändiga villkor för demokrati. Kapitlet avslutas med en redogörelse för demokratin i EU.

2.1 Definition

För mer ett halvt sekel sedan skrev Schumpeter att ”den demokratiska metoden är det institutionella arrangemanget för att komma fram till politiska beslut, där individer förvärvar makt att bestämma genom en konkurrensutsatt kamp för folkets röst”.² På liknande sätt angav Downs att en demokrati måste ha periodvisa val avgjorda med majoritetsregeln och en-person en-röst standard.³ Lipset definierade demokrati som ”ett politiskt system vilket ger regelbundna konstitutionella möjligheter att byta statstjänstemän ... [och] tillåter den största möjliga delen av befolkningen att påverka beslut genom deras förmåga att välja mellan alternativa utmanare till politiska ämbeten”.⁴ Huntington följde dessa teoretiker genom att definiera ett 1900-tals politiskt system som demokratiskt i den utsträckning som de mäktigaste kollektiva beslutsfattarna väljs genom rättvisa, ärliga och periodvisa val i vilka kandidaterna fritt tävlar om röster och som i princip hela den vuxna befolkningen är berättigade att rösta i.⁵

¹ Dahl. *Democracy and Its Critics*. 1989. s. 1.

² Schumpeter. *Capitalism, Socialism, and Democracy*. [1942] 1976. s. 269. cit efter Zweifel. *Who is without sin cast first stone: the EU's democratic deficit in comparison*. 2002. s. 814 f.

³ Zweifel. *Who is without sin cast first stone: the EU's democratic deficit in comparison*. 2002. s. 815.

⁴ Lipset. *A Political Man*. 1960. s. 71. cit efter Zweifel. *Who is without sin cast first stone: the EU's democratic deficit in comparison*. 2002. s. 815.

⁵ Zweifel. *Who is without sin cast first stone: the EU's democratic deficit in comparison*. 2002. s. 815.

Den språkliga betydelsen av demokrati är folkmakt eller folkstyre. Vad detta innebär råder det delade meningar om eftersom demokratin, liksom de flesta andra samhällsföreteelser, befinner sig i ständig förändring. Det saknas ett strikt och entydigt språkbruk, men ordet demokrati används för att beteckna företeelser på olika områden och nivåer i samhället. Den politiska demokratin är främst en styrelseform för staten, det vill säga en politisk beslutsdemokrati som ska ombesörja samhällets gemensamma angelägenheter. För valet av detta demokratibegrepp är utgångspunkten den språkliga betydelsen av det grekiska ordet för demokrati, nämligen folkmakt.⁶

Den viktigaste normen i varje nationell demokrati är att statens makt kommer från folket.⁷ Medborgarna i en demokratisk stat har rätt att styra sig själva vilket ger uttryck för folksuveränitetsprincipen. Den vilja som folket har uttryckt skapar legitimitet för maktutövningen. Demokratin uppställer krav på hur denna folkvilja kommer till uttryck genom två principer: den politiska jämlikhetens princip och frihetens princip. Den första principen definierar det politiska medborgarskapet, det vill säga vilka som ska räknas till "folket". I princip har alla människor i en stat rätt att delta i statens styrelse och ingens vilja ska räknas för mer än andras. Den andra principen föreskriver att alla typer av politiska opinioner och viljeyttringar ska få komma till uttryck i den politiska processen. Folkstyre måste betyda att medborgarna ohämmat får uttrycka sin vilja och fritt agera för att främja sina intressen.⁸

Traditionellt definieras demokrati, som ovan nämnts, som regering för folket genom valda representanter med parlamentet som den centrala politiska institutionen. Den parlamentariska dimensionen är relaterad till flera viktiga aspekter av demokrati: en konstitutionell grund, parlamentet som systemets politiska centrum, uttryck för väljarnas preferenser genom valsysteem och ett partisystem. Dessa aspekter utgör en ideal form av

⁶ "Demokrati". Nationalencyklopedin. besökt 2017-11-28.

⁷ Grimm. *The Constitution of European Democracy*. 2017. s. 59.

⁸ Hadenius. *Demokrati – en jämförande analys*. 2006. s. 9.

styrande kallad ”the parliamentary chain of government”. Om ett system inte uppfyller kraven som uppställs i dessa dimensioner finns det per definition ett demokratiskt underskott.⁹

2.2 Demokrati i EU

Som politisk enhet är EU kontroversiell gällande frågor om demokrati. Det finns vissa som anser att unionen inte är tillräckligt demokratisk eftersom den skiljer sig från de nationella staterna. Andra tillskriver motsatsen som orsak till bristen på demokrati. Somliga tror att EU ännu inte är lika demokratiskt som dess medlemsstater, medan andra tror att dess brist på demokrati orsakas av överdriven statskontroll. Det är på detta sätt diskussionen är uppdelad mellan förespråkare av mellanstatlighet och federalister.¹⁰

EU är en komplex enhet och det finns ingen konsensus angående formen av statsskicket. Det existerar inte heller någon enighet om vilka demokratiska standarder som bör tillämpas för att utvärdera dess demokratiska karaktär och kvalitet.¹¹ Det finns dock många åsikter angående det som bör känneteckna ett demokratiskt EU. Ansvarsutkrävande, högt valdeltagande, folkomröstningar, partikonkurrens, åsiktsrepresentation, debatter, föreningsliv, samförstånd och offentlighet är exempel på krav som framförts.¹²

I Parisstadgan¹³ avgav medlemsstaterna att ett demokratiskt styrelseskick grundar sig på folkets vilja vilken regelbundet kommer till uttryck i fria och rättvisa val. Demokratins fundament utgörs av respekten för människan och rättsstaten. Demokratien utgör det bästa skyddet för yttrandefrihet, tolerans

⁹ Andersen & Eliassen. *The European Union: How democratic Is It?*. 1996. s. 5.

¹⁰ Dawson, Enderlein & Joerges. *Beyond the Crises: The Governance of Europe's Economic, Political and Legal Transformation*. 2015. s. 173.

¹¹ Piattoni. *The European Union: Democratic Principles and Institutional Architectures in Times of Crises*. 2015. s. 29.

¹² Petersson m.fl. *Demokratirådets rapport 2003 Demokrati i EU*. 2003. s. 21.

¹³ Parisstadgan för ett nytt Europa.

av alla grupper i samhället och lika möjligheter för envar. Demokratin, som till sitt väsen är representativ och pluralistisk, medför ansvar inför valmanskåren, en förpliktelse för myndigheterna att följa lagen och en opartisk rättsskipning. Ingen står över lagen.¹⁴ EU har ingen formell konstitution men den konstitutionella grunden är definierad i fördrag mellan medlemsstaterna. Det finns således ett internationellt avtal som ger EU rätt att fatta överstatliga beslut och institutionerna i unionen är väldefinierade, men inget enda maktcentrum i systemet är preciserat.¹⁵

I EU är demokratin mer fragmentarisk än demokratin i vilken nationalstat som helst. I nationella statsskick tenderar demokratin att baseras på en blandning av fyra huvudsakliga och demokratiskt legitimerande mekanismer: styrning genom folkets politiska deltagande (eller ”input demokrati”), styrning av folket genom medborgarrepresentation, styrning för folket genom effektivt styrande (eller ”output demokrati”) och styrning med folket genom intressekonsultation.¹⁶ I unionen kallas intressekonsultationen med folket för EU:s medborgarinitiativ. Det är en uppmaning till EU-kommissionen att föreslå lagstiftning på områden där EU har befogenhet att lagstifta. Minst en miljon EU-medborgare från minst sju av de 28 medlemsstaterna måste stödja medborgarinitiativet och ett minsta antal underskrifter krävs i vart och ett av dessa sju länder.¹⁷

Endast två av de fyra legitimerande mekanismerna är mycket framträdande på överstatlig nivå inom EU närmare bestämt effektivt styrande för folket och intressekonsultation med folket, medan styrning genom och av folket i stor utsträckning är överlämnat till medlemsstaterna. För närvarande finns ingen konsensus att öka demokratisk legitimitet och skifta styrning genom och av folket till EU-nivå via direktval av EU-ledare och EU-omfattande parlamentsval. Dessa förändringar skulle inte heller nödvändigtvis bidra till att demokratisera unionen, med tanke på bristen på en kollektiv identitet

¹⁴ SOU 1994:12. s. 91.

¹⁵ Andersen & Eliassen. *The European Union: How democratic Is It?*. 1996. s. 6.

¹⁶ Schmidt. *Democracy in Europe The EU and National Politics*. 2006. s. 222.

¹⁷ ”EU:s medborgarinitiativ”. Europeiska kommissionen. besökt 2017-12-13.

eller vilja. Det betyder dock att demokratiska reformer av EU fortfarande fokuserar på att förbättra styrning för folket genom större ansvarstagande och transparens och med folket genom mer intressebaserad tillgänglighet och en större öppenhet för det civila samhället. Åtgärderna gör dock lite för att minska fragmenteringen av demokratin i unionen som helhet.¹⁸

Under dessa omständigheter blir frågan om EU är demokratiskt bristfällig. Svaret beror på vilka parametrar man tillämpar i jämförelsen. Mätt mot normerna för nationella demokratier är EU inte speciellt demokratisk. EU är dock inte en stat.¹⁹ När EU betraktas som en regional stat i vilken demokrati klassificeras som en kombination av det nationella och det överstatliga, lyckas EU klara de flesta av testerna för demokratisk legitimitet även tillämpade på nationalstater. Dess statsskick, röstregler som säkerställer kvalificerad majoritet, den utarbetade intresseförmedlingsprocessen med folket och dess konsensuspolitik gör mycket för att garantera bra styre för folket. Dock kan nämnda element underminera de nationella nivåernas styrande genom och av folket eftersom styrande på EU-nivå är beroende av dessa för ”input” legitimitet. Bristen på någon betydande styrning genom och av folket på EU-nivå gör de allmänna väljarna frustrerade eftersom de inte kan göra sina åsikter hörda om politiska åtgärder som direkt påverkar dem. Kort sagt har EU skapat en splittrad demokrati där EU-nivån, i stor utsträckning, består av ”åtgärder utan politik” medan den nationella nivån består av ”politik utan åtgärder”. Detta gäller åtminstone det växande antalet politiska beslut som fattas på EU-nivå vilka borttagits från den nationella nivån.²⁰

Andra anser att den europeiska demokratin inte behöver efterlikna modellen för demokrati i nationalstater och behöver således inte mätas efter samma standard. Eftersom EU är en sammanslutning av suveräna stater och primärt får sin demokratiska legitimitet från dessa stater, beror den nödvändiga graden av legitimitet på mängden överförda befogenheter och på den

¹⁸ Schmidt. *Democracy in Europe The EU and National Politics*. 2006. s. 222.

¹⁹ Grimm. *The Constitution of European Democracy*. 2017. s. 69.

²⁰ Schmidt. *Democracy in Europe The EU and National Politics*. 2006. s. 222 f.

europiska beslutprocessens autonomi. Standarden är således i ständig förändring. Kraven ökar i samma takt som integrationen men kraven får emellertid inte växa obegränsat. Den pågående funktionaliteten i medlemsstaternas demokratier och förbudet för EU att bli en stat sätter konstitutionella gränser för europeisk demokrati.²¹

²¹ Grimm. *The Constitution of European Democracy*. 2017. s. 69.

3 Det demokratiska underskottet

Diskussion kring EU:s demokratiska legitimitet har pågått i snart tre decennier. De senaste åren har diskussionen blivit ännu mer akut med beaktande av de stora kriser som underminerar den nivå av stöd som EU har bland de europeiska medborgarna i nästan alla medlemsstater.²²

EU:s institutioner inrymmer en komplicerad maktbalans. Europeiska rådet och ministerrådet har fortfarande den avgörande politiska makten och genom dem medlemsstaterna. Det kan konstateras ett demokratiskt underskott i EU på grund av det direktvalda Europaparlamentets relativt svaga ställning inom vissa sektorer främst säkerhets- och utrikespolitiken och de kritiserade bristerna på reellt medborgarinflytande. Samtidigt är Europeiska rådet och ministerrådet demokratiska i den meningen att ledamöterna representerar de demokratiskt utsedda regeringarna i medlemsstaterna. Det rör sig således ytterst om olika former av representativ demokrati och vissa förespråkare menar att frågan om legitimitet snarare bör bedömas utifrån vad unionen faktiskt kan uträtta.²³

Demokratiskt underskott är en term som används av personer som menar att det råder brist på demokrati i EU:s institutioner och deras beslut. Institutionerna och besluten anses svåra att förstå för den vanliga medborgaren på grund av komplexiteten. EU-väljarna upplever att de inte kan påverka politikens förlopp eller avvisa en ”regering”.²⁴ Diskussionen kring det demokratiska underskottet i EU rör oftast det faktum att beslutsfattandet, som ofta får stor inverkan på livet i medlemsstaterna och vars lagstiftning är bindande på flertalet områden, inte besitter lika stor

²² Hodson & Peterson. *The Institutions of the European Union*. 2017. s. 154.

²³ Bernitz & Kjellgren. *Europarättens grunder*. 2014. s. 451.

²⁴ ”Demokratiskt underskott”. EUR-Lex. besökt 2017-12-13.

demokratisk legitimitet som beslutsfattandet i medlemsstaterna. EU:s institutionella system präglas av svaga politiska ansvarighetsmekanismer. Europaparlamentet består av olika partigrupper men det finns ingen tydlig uppdelning i majoritet och opposition. Parlamentet utser inte den verkställande makten i motsats till vad som vanligtvis gäller i medlemsstaterna. Ministerrådet består av företrädare för regeringar som utsetts på grundval av valen i staterna, men rådet som helhet är inte direkt ansvarigt inför någon. Om väljarna i en stat ogillar vad ministerrådet beslutar kan man visserligen välja en annan regering att representera sin stat men någon annan mer direkt väg till utkrävande av politiskt ansvar existerar inte. Det sistnämnda gäller även för det Europeiska rådet, bestående av stats- och regeringschefer utsedda i sina respektive stater.²⁵

Den huvudsakliga avsaknaden av en alleuropeisk politisk EU-debatt är en bidragande faktor till det demokratiska underskottet. Var stat för i stort sett sin egen debatt, vilken främst berör hur det egna landet bör förhålla sig till EU och vad EU åstadkommer för den egna staten.²⁶ Frånvaron av politik på europeisk nivå påverkar den nationella politiken. Medborgarna i unionen deltar inte endast i val på nationell nivå, men som medlemmar i det civila samhället uttrycker de framförallt sina åsikter på nationell nivå genom intresserepresentation och protester. Det innebär att de nationella politikerna blir fokus för medborgarnas missnöje och de hålls ansvariga för åtgärder vilka de kanske inte varit med och skapat, inte tycker om eller inte kan göra något för att förändra.²⁷

Det finns fyra viktiga perspektiv av det demokratiska underskottet som har präglat diskussionen kring problemet. Dessa perspektiv konkurrerar med varandra både som idéuppsättningar och som källor till praktiska reformförslag.²⁸

²⁵ Bernitz & Kjellgren. *Introduktion till EU*. 2014. s. 39 f.

²⁶ A.a. s. 40.

²⁷ Schmidt. *Democracy in Europe The EU and National Politics*. 2006. s. 223.

²⁸ Hodson & Peterson. *The Institutions of the European Union*. 2017. s. 160.

Det första och mest radikala perspektivet av orsaken till det demokratiska underskottet är ”no demos” teorin. Teorin framhåller att demokrati är en chimär utanför den nationella kontexten på grund av att Europas folk inte är sammanbundna på samma sätt som folken i de nationella samhällena. Där formas en demos, ett gemensamt folk eller befolkning vilka delar historia och kulturer.²⁹ Ordet demos översatt från forngrekiska betyder folk, men folk i den mening som verkar för politiska syften. Ett demokratiskt system behöver medborgare som är förbundna med varandra genom en känsla av gemensam identitet eller vad Weiler ”benämnde subjektiva manifestationer av folkgemenskap” vilka består av ”en känsla av social kohesion, delat öde och kollektiv självidentitet vilka i sig resulterar i och förtjänar lojalitet”.³⁰ Utan existensen av ett kollektivt jag kan det således inte finnas något självbestämmande än mindre självstyre. Det finns två anledningar till detta. På den mest abstrakta nivån måste gruppen vara i stånd att kollektivt överföra auktoritet och förpliktiga sig till ett socialt kontrakt. Den andra anledningen är att behovet av en demos är relaterat till principen av majoritetsbeslutande, närmare bestämt att medlemmar i ett demokratiskt politiskt system måste respektera de majoritetsbeslut som tas. För att detta ska kunna ske, måste det finnas en känsla av gemensam politisk identitet. Scharpf identifierade den gemensamma identiteten som den ”essentiella konformitet vilken härrör från befintliga gemensamma egenskaper bestående av historia, språk, kultur och etnicitet”.³¹ Utan denna kommer den politiska enhetens legitimitet att ifrågasättas, oavsett hur oklanderliga dess förfaranden är.³²

”No demos” teorin understryker att när det inte finns någon europeisk demos kan det inte finnas någon demokrati på europeisk nivå. Europaparlamentet kan således endast vara en dyr irrelevant som inte kan hoppas stärka ansvarstagandet i EU hur mycket dess befogenheter än ökas.

²⁹ Hodson & Peterson. *The Institutions of the European Union*. 2017. s. 155.

³⁰ Weiler m.fl. *European Democracy and its Critique*. 1995. s. 4–39. cit efter Jolly. *A demos for the European Union?*. 2005. s. 12.

³¹ Scharpf. *Governing in Europe. Effective and Democratic*. 1999. s. 8. cit efter Jolly. *A demos for the European Union?*. 2005. s. 12.

³² Jolly. *A demos for the European Union?*. 2005. s. 13.

Förespråkare av teorin hävdar att det inte finns bevis för att de europeiska medborgarnas lojalitet har överförs från den nationella nivån. Således har inte utvecklingen av parlamentets befogenheter korresponderat med ökat deltagande i europeiska val.³³

Ett andra perspektiv antyder att ansvarsskyldigheten i EU kan ökas med en mer utvecklad nivå av politisering. Den kollektiva karaktären av beslut tagna i EU gör det svårt för väljare att identifiera vem som ska belönas eller straffas för vissa politiska resultat. Utgångspunkten är att Europas medborgare kommer att vara mer benägna att rösta i europeiska val om och när de ser att de kan göra skillnad. En sådan förändring kräver att skillnaderna mellan partier på europeisk nivå görs tydligare.³⁴ Valprocessen att belöna ämbetsmän på grundval av tidigare resultat bygger på antagandet att väljarna kan tilldela ansvaret för resultaten. Denna uppgift är tydligt komplicerad i EU:s multinivåsystem, där medborgarna står inför den extra utmaningen att skilja mellan befogenheter på flera nivåer av EU:s styrning.³⁵ I den klassiska modellen av demokratisk teori är val den sanktionerande apparaten i vilken väljare belönar eller straffar ämbetsmän på grundval av tidigare prestationer. Dessa ansvarsdomar är en viktig del av valprocessen eftersom de ingriper i utvärderingarna av politiska resultat och röstbeteende. Att skapa demokratisk ansvarsskyldighet är emellertid bara det första steget för att generera demokratisk legitimitet. Det andra steget är att straffdelen av ”belöning-straff” modellen resulterar i att de ansvariga förlorar stöd i valen.³⁶ Ett politiskt system, som EU, där ansvaret för signifikativa politikområden är delat över flera institutioner och myndighetsnivåer försvagar denna sanktionsmekanism och förmedlar inte hur väljare kan hålla de relevanta politikerna ansvariga.³⁷

³³ Hodson & Peterson. *The Institutions of the European Union*. 2017. s. 155.

³⁴ A.a. s. 155.

³⁵ Hobolt & Tilley. *Blaming Europe?: Responsibility Without Accountability in the European Union*. 2014. s. 4.

³⁶ A.a. s. 123.

³⁷ A.a. s. 140.

Ett tredje perspektiv tyder på att Europaparlamentets partiella grepp på ledningen av unionen innebär att de nationella parlamenten behöver stärka sin roll. Det är en synvinkel som är allmänt accepterad på nationell nivå och var en av de minst ifrågasatta ståndpunkter som Storbritannien framlade 2015–16 i sitt försök att omförhandla villkoren för sitt medlemskap i EU. Det har argumenterats för att en andra kammare i parlamentet bestående av nationella parlamentariker bör inrättas på europeisk nivå. Lissabonfördraget förstärkte de nationella parlamentens positioner och gav dem för första gången en fördragsbaserad roll i lagstiftningsprocessen. De nationella parlamenten är nu uttryckligen inbjudna att ange om ett lagförslag är förenligt med subsidiaritetsprincipen, där åtgärder på europeisk nivå bör begränsas till områden där EU:s mål bättre nås på EU-nivå. Om tillräckligt många nationella parlament anser att principen brutits är EU-institutionerna skyldiga att informera huruvida de anser att förslaget bör gå vidare. Vissa vill dock gå ännu längre och ge de nationella parlamenten en kollektiv vetorätt över lagstiftningen i unionen.³⁸

Slutligen ifrågasätts utifrån ett bredare perspektiv hur långt EU har kommit med att etablera ett demokratiskt system. EU:s system ger mycket omfattande medverkan av parlamentariska församlingar i antagandet av lagstiftning vilket säkerställer en hög nivå av parlamentarisk granskning av det verkställande. Unionen gör även avsevärda insatser för att garantera rättigheter för minoriteter. Systemets demokratiska mervärde härrör från kompromisser mellan konkurrerande intressen och möjligheter att utmana beslut och förfaranden.³⁹

³⁸ Hodson & Peterson. *The Institutions of the European Union*. 2017. s. 158.

³⁹ A.a. s. 159.

4 Analys och slutsatser

För att återknyta till frågeställningen följer en kritisk analys av hållbarheten i de argument som framförs i diskussionen om demokratin i EU och presenterar möjliga åtgärder för att öka intresset och förståelsen för unionen.

4.1 EU:s demokratinivå

Diskussionen om demokratin i EU har successivt fått ökad vikt i EU-debatten och denna utveckling har påverkats av ett antal olika orsaker. EU har gjort en beaktansvärd resa från att vara en liten organisation med klart avgränsade befogenheter till att bli en betydelsefull sammanslutning i en globaliserad värld. Utvecklingen och expansionen har inneburit att EU stegvis fått fler befogenheter att fatta beslut på överstatlig nivå medan medlemsstaternas makt att påverka enskilda beslut har minskat. En följd av detta är att medborgarnas möjligheter att få insyn i beslutsfattandet och känna sig delaktiga i unionens framtid blivit frågor av stor relevans. Utgångspunkten för diskussioner om demokrati är att det finns många definitioner av begreppet men det är allmänt vedertaget att det handlar om någon form av folkstyre. Makten i en demokrati kommer således från folket som har rätt att styra sig själva. Med andra ord ger folkets vilja legitimitet åt maktutövningen. Folksuveränitetsprincipen är en kodifikation av dessa tankar och genomtyr nationella demokratier.

En omnämnd teori för demokrati kallas ”the parliamentary chain of government” vilken radar upp kriterier för en ideal form av styrande. Jag anser att tillämpningen av denna teori för att avgöra demokratinivån i EU innebär en grov förenkling av problemen förknippade med EU:s demokratiska underskott. I den pågående diskursen finns det inget samförstånd rörande vilket slags statskick EU innebär eller vilka standarder som ska tillämpas för att avgöra den demokratiska karaktären och kvalitén. Det är en komplicerad fråga och debatten ger inga klara svar på vilka

standarder som bör tillämpas. ”The parliamentary chain of government” teorin ger ett svar medan andra uppsättningar av idéer ger andra. EU har ingen konstitution men fördragen mellan medlemsstaterna ger EU en konstitutionell grund. Den enda folkvalda institutionen i unionen, Europaparlamentet, är inte unionens enskilda politiska centrum vilket är problematiskt ur demokratisynpunkt. Det existerar ett valsysteem men inte till den kompletta makten i unionen utan till en av flera beslutsfattande institutioner. Parlamentet innehåller inte ett precist och lättförstått partisystem med en styrande del och en opposition vilket gör maktfördelningen mycket svåröverskådlig. Enligt teorin finns det därmed per definition ett demokratiskt underskott. Jag håller med om att det finns ett demokratiskt underskott i EU men det beror inte enbart på det ovan nämnda vilket utvecklas nedan.

I EU framställs demokratin som mer fragmentarisk än i nationella stater. Demokrati i nationalstater anses vara baserade på en blandning av fyra huvudsakliga och demokratiskt legitimerande mekanismer. Endast två av dessa anses vara framträdande på överstatlig nivå inom EU: effektivt styrande för folket och intressekonsultation med folket. Min inställning är inte lika enkel. Går det att rättfram påstå att EU styr för Europas folk på ett effektivt sätt och för en intressekonsultation med folket? Jag anser att en av EU:s akilleshälar är det påtagligt byråkratiska och långsamma systemet. Överbyråkratiseringen leder enligt mig inte till effektivitet utan till längre handläggningstider och väntan på åtgärder. Kriteriet effektivt styrande för Europas folk har EU i dagsläget svårt att uppnå. EU:s intressekonsultation med folket kallas EU:s medborgarinitiativ och är en positiv faktor för EU, som demokratiskt system, men i realiteten är det inte demokratiskt. En minimigräns på en miljon namnunderskrifter från sju olika medlemsstater, vilka är förpliktade att fylla en egen kvot för att underskrifterna ska räknas, kan aldrig definieras som demokratiskt. Jag anser att dessa rigorösa kriterier inte är synonyma med att medborgare ohämmat ska kunna uttrycka sin vilja och fritt agera för att främja sina intressen med beaktande av grundtanken med folkstyre. Det stämmer även inte överens med frihetens princip, som

ger uttryck för folkviljan i en demokrati, där alla typer av politiska opinioner och viljeyttringar ska få komma till uttryck i den politiska processen.

Frågan om vilken nivå av demokrati som existerar på europeisk nivå ger olika svar beroende på utgångspunkten för jämförelsen. Det finns två framträdande positioner i frågan. Den ena anser att EU:s demokratinivå ska mätas mot normerna för nationella demokratier även om EU inte är en stat. Den andra anser att den europeiska demokratin inte behöver efterlikna den nationella modellen eftersom den nödvändiga demokratinivån baseras på mängden överförda befogenheter.

Jag betraktar båda dessa utgångspunkter för jämförelsen som problematiska. Den första slår fast det faktum att EU inte är en stat, vad är då EU? Jag betraktar EU som en slags överstat vilken inte kan tillåtas ha en lägre demokratinivå än den som krävs i de nationella staterna. I nuläget anser jag att demokratin i EU inte uppfyller normerna för demokrati i nationella stater. Det existerar ingen tydlig maktfördelning eftersom makten är fördelad på flera institutioner på EU-nivå. Det finns klara röstregler på plats för Europavalen men till vilken nytta om de flesta EU-medborgare inte är intresserade av valen? Ett röstsystem skapar inte demokratisk legitimitet i sig utan det krävs att väljarna deltar i valen för att systemet ska få legitimitet. EU:s medborgarinitiativ skapar, som nämnts, inte en garanti för bra styre för folket eftersom systemets utformning leder till att majoriteten av förslagen lämnas utan åtgärd. Argumentet att EU inte bör jämföras med nationella stater skapar även frågor relaterade till bedömningen av demokratin i EU. Om bedömningsnormerna för demokratinivån i EU baseras på mängden överförda befogenheter är normerna således i ständig förändring, och det föreligger därmed aldrig en fast utgångspunkt för bedömningen. Det leder till stora svårigheter att jämföra resultat av bedömningar och problem med att undersöka om demokratinivån i EU förbättras över tid eller om vidtagna åtgärder har positiv effekt.

4.2 Demokratiunderskottet i EU

Diskussionen om EU:s demokratiska legitimitet har snart pågått över tre decennier och är idag mer akut än någonsin med hänsyn till de stora kriser som underminerar EU:s stöd från Europas medborgare.

Ett perspektiv i diskussionen betonar att EU:s institutionella system präglas av svaga politiska ansvarsmekanismer. I motsats till vad som vanligtvis gäller i medlemsstaterna utser inte parlamentet självt den verkställande makten och består inte av en tydlig uppdelning mellan majoritet och opposition. Eftersom ledamöterna i ministerrådet och Europeiska rådet är demokratiskt valda i sina respektive stater anses legitimiteten från de nationella staterna följa med till den europeiska dimensionen. Enligt min åsikt är frågan mer komplicerad eftersom rådet inte är ansvarigt inför någon vilket leder till ett stort underskott av ansvarstagande i unionen. Jag är dock samstämmig med perspektivet angående problematiken som uppstår när väljarna i en stat ogillar vad ministerrådet beslutat. När så sker är det endast möjligt att tvinga ledamöterna till ansvarstagande genom att välja en annan regering i nästa nationella val. Det utgör en stor demokratisk brist och en avsaknad av ansvarsskyldighet eftersom det inte existerar någon mer direkt väg till utkrävande av politiskt ansvar.

Den huvudsakliga avsaknaden av en alleuropeisk politisk EU-debatt anses vara en bidragande faktor till demokratiunderskottet. Generellt för var medlemsstat sin egen EU-debatt. Jag anser dock att debatterna inte enbart berör hur de egna staterna bör förhålla sig till EU och vad EU åstadkommer för dem. De nationella debatterna är omfattande och djupgående samt för diskussionen framåt gällande EU:s omfattande problem. Dessa nationella debatter räcker emellertid inte för att upplysa om och diskutera EU:s framtid. Ett bra exempel för behovet av en alleuropeisk politisk debatt är Storbritanniens pågående utträde ur EU. En orsak till Brexit var att majoriteten av medborgarna inte ansåg eller inte insåg att ett medlemskap i EU har fler fördelar än nackdelar. Jag anser att den alleuropeiska politiska

debatten fortfarande är i utvecklingsstadiet men att den är av högsta nödvändighet. Att tala om fördelar och nackdelar av medlemskap i EU bör dock vara avklarat på 2010-talet. Jag anser att diskursen borde ta avstamp i det faktum att de europeiska staterna i en alltmer internationaliserad värld behöver EU för att vara en del av en global aktör. Vägen förefaller ännu lång till dess att en utvecklad EU-omfattade politisk debatt kommer att föras och vägen kompliceras av mängden språk, olika kulturer och avsaknaden av gemensam historia inom unionen.

Frånvaron av politik på EU-nivå skapar även press på den nationella politiken. Europas medborgare deltar inte uteslutande i nationella val men de uttrycker framförallt sina åsikter på nationell nivå. Medborgarnas missnöje gällande EU-frågor fokuseras på de nationella politikerna vilket ofta är missriktat. Enligt mig är det dock inte en överraskning eftersom medlemsstaterna har mekanismer för ansvarstagande som medborgarna är vana vid. När medborgarna är oförmögna att urskilja vem eller vilka som är ansvariga för åtgärder vidtagna inom EU vänds blickarna mot den egna staten. Jag anser att medborgarnas beteende kommer att ändras när EU inför starkare politiska ansvarsmekanismer för politikernas beslut. Det är en åtgärd som avsevärt kommer stärka EU:s demokratiska legitimitet.

Ett perspektiv på det demokratiska underskottet argumenterar just för att ansvarsskyldigheten i EU kan ökas med en mer utvecklad nivå av politisering. Utgångspunkten är att medborgarna i Europa kommer att vara mer benägna att rösta i Europavalen om och när de ser att deras röster gör skillnad för EU:s beslutsfattande. EU:s multinivåsystem gör uppgiften att tilldela ansvar för politiska beslut mycket komplicerad eftersom väljarna även står inför den extra utmaningen att urskilja befogenheter på flera nivåer av EU:s styrning.

Jag har insett att den kollektiva karaktären av beslutsfattandet i EU gör det omöjligt för väljare att identifiera vem som ska belönas eller straffas för vissa politiska beslut. Eftersom de europeiska väljarna inte kan urskilja

partier på europeisk nivå och inte kan rösta för eller mot en ”regering” som i nationella val håller väljarna EU som helhet ansvarigt för dåliga prestationer. Denna brist bidrar enligt min åsikt till att Europas medborgare förlorar förtroende för EU. Det är värt att nämna att denna demokratiska ansvarsskyldighet ensamt inte kommer att generera demokratisk legitimitet. Det krävs även att denna ”belöning-straff” modell ger resultat i valen eftersom demokratisk ansvarsskyldighet kräver att väljare utnyttjar val för att straffa ansvariga regeringar eller politiker för dåliga resultat. Jag anser att detta är en reell orsak till det demokratiska underskottet eftersom det finns en massiv brist på offentlighet och insyn i EU samtidigt som ansvaret för stora politikerområden är delat över flera institutioner. Tillsammans skapar detta stor oklarhet hur väljare kan hålla politikerna ansvariga, vilket är ett krav för en välfungerande demokrati.

Ett annat perspektiv på orsaken till det demokratiska underskottet i EU är ”no demos” teorin. Utgångspunkten är att demokrati i EU inte kommer att existera innan det skapas en europeisk demos. I nationella samhällen formas en demos, vilken består av en gemensam befolkning som delar historia och kultur, medan Europas folk som helhet inte är sammanbundna på samma sätt. Teorin framhåller att ett demokratiskt system behöver medborgare som är förbundna med varandra av en känsla av gemensam identitet för att gruppen ska vara i stånd att kollektivt överföra auktoritet, förpliktiga sig till ett socialt kontrakt och respektera majoritetsbeslut som tas. Förespråkare av teorin hävdar även att det inte finns bevis för att de europeiska medborgarnas lojalitet har överförts till den europeiska nivån.

För att demokrati ska finnas och fungera på EU-nivå krävs det att Europas folk får en känsla av samhörighet. Jag stöder dock inte argumentet att demokrati utanför den nationella kontexten är en illusion. Även om demokratin i EU inte är fulländad finns det likväl olika former av representativ demokrati i systemet genom det direktvalda Europaparlamentet och råden. Jag menar också att det, i motsats till vad ”no demos” teorin anser, finns bevis för att de europeiska medborgarnas lojalitet

har överförts från den nationella nivån. Om medborgarna i en europeisk stat inte ansett att EU var ett steg mot en bättre framtid hade staten ifråga inte blivit medlem i unionen. Det argumenteras även för att EU:s medborgare i framtiden ska lyckas forma en europeisk demos. Jag anser att utvecklingen tvärtom går i motsatt riktning med beaktande av de senaste årens politiska utveckling på nationell nivå med tydliga tecken på nationalism. Denna utveckling kan vara en effekt av svårigheten att smälta samman medborgare med olika historia, kultur och etnicitet till ett europeiskt folk med en europeisk demos.

Ett tredje perspektiv tyder på att de nationella parlamenten behöver stärka sin ställning på grund av Europaparlamentets ofullständiga grepp över ledningen av unionen. I diskussionen har det framförts argument för att en andra kammare i parlamentet bestående av nationella parlamentariker bör inrättas. Vissa förespråkare är mer radikala och vill ge de nationella parlamenten en kollektiv vetorätt över unionens lagstiftning.

Enligt min åsikt skulle en sådan rätt inte skapa mer legitimitet. Om förslaget i framtiden blir verklighet anser jag att det endast kommer skapa problem och ännu större oklarhet angående vem som besitter bestämmanderätten inom EU. Jag har även svårt att föreställa mig hur denna andra kammare i Europaparlamentet skulle passa in i lagstiftningsprocessen som redan är etablerad i unionen. Europaparlamentet och ministerrådet fungerar idag som en tvåkammarlagstiftare och jag befarrar att ännu en part i processen skulle göra systemet mer ineffektivt och skapa mindre legitimitet. Jag ifrågasätter även hur de nationella parlamentens roll skulle vara utformad. Frågan är om de skulle vara begränsade till att avslå lagstiftning eller även vara berättigade att skriva till exempel lagförslag eller lagändringar. Jag drar slutsatsen att denna andra kammare inte skulle föra med sig några fördelar utan enbart skulle ytterligare problematisera beslutsfattandet.

4.3 Avslutande analys

Slutligen ifrågasätter jag utifrån ett bredare perspektiv hur långt EU kommit med att etablera ett demokratiskt system. Generellt anses EU säkerställa en hög nivå av parlamentarisk granskning av det verkställande och göra mycket för att garantera rättigheter för minoriteter. Systemet anses innehålla ett mervärde som härrör från kompromisser mellan konkurrerande intressen och möjligheter att utmana beslut och förfaranden.

Jag anser att det är naivt att tro, som vissa förespråkare av enskilda teorier och argument gör, att det demokratiska underskottet i EU har en orsak med en lösning. Demokratiunderskottet är ett komplicerat problem med ett flertal orsaker som kräver att ett flertal åtgärder vidtas. Att lösa ett av de aktuella problemen förknippade med det demokratiska underskottet kommer inte att resultera i att resten av problemen försvinner. För att öka EU:s demokratiska legitimitet och reglera demokratiunderskottet krävs det omfattande åtgärder på flera fronter.

Det låga deltagandet i Europavalen anser jag vara påverkat av att Europas medborgare tror att valen i nationalstaterna är av större dignitet. Europaparlamentet har fortfarande en relativt svag ställning i unionens styrande och på grund av den bristande offentligheten och insynen bedömer jag att valdeltagandet inte kommer att förändras över kort tid. I till exempel Sverige, där det finns ansvarsmekanismer för dåliga politiska resultat, leder inte ens en regeringskris till att medborgarna i det svenska samhället tappar tilltro på det politiska systemet som helhet. Jag anser att det finns en risk med de undermåliga ansvarsmekanismerna i EU eftersom de inte utkräver personligt ansvar för dåliga resultat. Sverige innehar regler för personligt ansvar och EU bör inrätta liknande regler för att unionen som helhet inte ska förlora förtroende vid bristfälliga resultat. Denna brist är en bidragande faktor till EU:s underskott av demokrati. Ökad offentlighet och insyn i EU-institutionerna för att väljarna ska kunna förstå systemet och kräva att EU-politiker tar ansvar för sina prestationer är av högsta nödvändighet enligt

min åsikt. EU innehåller ett mycket invecklat system och det krävs en välfungerande offentlighetsprincip för framtidens EU.

Den makt som överförts från medlemsstaterna till EU:s institutioner har förts över utan att det finns eller har skapats demokratisk legitimitet i unionen. De parter som förlorar på en ökad demokratisering av EU är medlemsstaterna och deras representanter som skulle få minskad makt över beslutsfattandet i systemet. EU:s elit, bestående av nationella stats- och regeringschefer samt ministrar, kan därmed anses ovilliga att lösa legitimitetsproblemet på grund av den förlust av makt de skulle lida. Eftersom denna situation är osannolik att förändras bör EU fokusera på att framställa och tillhandahålla bättre och mer pedagogisk information till EU-medborgarna så att de förstår förtjänsterna och vinsterna med att få tillhöra EU.

Idag är inte EU:s integrationsnivå samstämmig med en känsla av gemensamhet och tillhörighet i Europa. Jag anser dock att problemet med avsaknaden av ett europeiskt demos bör ses ur ett annat perspektiv. Ett europeiskt demos kan inte förväntas vara lika omfattande som ett nationellt demos och de kommer alltid att vara olika. Min synvinkel utgår från att Europa består av suveräna stater med medborgare som är hårt knutna till sina kulturer. Därför bör en europeisk demos grundas på de gemensamma fördelar som ett medlemskap i EU innebär och den gemensamma framtid som vi söker i det europeiska samarbetet. Fokus bör således vara på den gemensamma framtiden och inte på de kulturella och historiska olikheterna.

Avslutningsvis kan jag konstatera att EU:s demokratiska nivå är mycket låg jämfört med nationella stater. Problematiken med den bedömningen är dock att det egentligen inte är möjligt att jämföra EU:s demokratiska system med något tidigare eller befintligt system i världen, eftersom det aldrig funnits ett så pass djupgående samarbete på internationell nivå. Jag anser dock att EU är demokratiskt, även om det finns brister, eftersom det existerar olika former av representativ demokrati på EU-nivå.

EU:s demokratiska legitimitet är låg men det är inte en anledning till att överge det europeiska projektet. Det som behövs är åtgärder för insyn, ansvarstagande och information. Jag anser att ett av de största problemen är EU:s hemliga verksamhet bakom stängda dörrar. När besluten tas på överstatlig nivå, långt från medborgarna, krävs det ökad insyn och omfattande granskning av beslutsfattandet. Dessa åtgärder är beroende av ökad transparens som endast kommer förverkligas genom en mer omfattande offentlighetsprincip för EU. Lika viktigt är att det införs kvalitativa ansvarsmekanismer för EU:s institutioner och beslutsfattare. För att öka kvalitén på det verkställande i EU krävs det ett ökat ansvarstagande och jag bedömer att det kommer leda till större förtroende och intresse för EU och dess institutioner. Informationsreformer är den viktigaste åtgärden som måste vidtas eftersom Europas medborgare inte förstår eller inser vad EU gör för dem. EU måste börja producera lättillgängligt och pedagogiskt material för att alla medborgare ska ha en chans att förstå det komplicerade systemet och beslutsprocedurerna. EU kan inte få Europas medborgare intresserade av politik men de kan underlätta förståelsen för de som redan är intresserade. På detta område krävs även en gemensam arena för den europeiska debatten som möjliggör att åsikter och frågor kommer till uttryck. Denna debatt skulle vara till stor hjälp för EU att bli mer demokratiskt och effektivt. Dessa åtgärder kommer att krävas och bli avgörande för EU:s framtid och överlevnad.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

SOU 1994:12. *Suveränitet och demokrati – Betänkande av EG-konsekvensutredningarna: Subsidiaritet*

Litteratur

Andersen, Sven S. & Eliassen, Kjell A. *The European Union: How democratic Is It?*. 1:1 uppl. London: Sage Publications, 1996

Bernitz, Ulf. & Kjellgren, Anders. *Europarättens grunder*. 5:1 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2014

Bernitz, Ulf. & Kjellgren, Anders. *Introduktion till EU*. 5:1 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2014

Dahl, Robert A. *Democracy and Its Critics*. New Haven: Yale University Press, 1989

Dawson, Mark. Enderlein, Henrik. & Joerges, Christian. *Beyond the Crises: The Governance of Europe's Economic, Political and Legal Transformation*. 1:1 uppl. Oxford: Oxford University Press, 2015

Grimm, Peter. *The Constitution of European Democracy*. 1:1 uppl. Oxford: Oxford University Press, 2017

Hadenius, Axel. *Demokrati – en jämförande analys*. 2:2 uppl. Stockholm: Liber AB, 2006

Hobolt, Sara B. & Tilley, James. *Blaming Europe?: Responsibility Without Accountability in the European Union*. 1:1 uppl. Oxford: Oxford University Press, 2014

Hodson, Dermot. & Peterson, John. *The Institutions of the European Union*. 4:1 uppl. Oxford: Oxford University Press, 2017

Jolly, Mette. *A demos for the European Union?*. Vol. 25(1). Oxford, Malden: Blackwell Publishing Ltd, 2005. s. 12–18

Petersson, Olof. Mörth, Ulrika. Olsen, Johan P. & Tallberg, Jonas. *Demokratirådets rapport 2003 Demokrati i EU*. 1:1 uppl. Stockholm: SNS Förlag, 2003

Piattoni, Simona. *The European Union: Democratic Principles and Institutional Architectures in Times of Crises*. 1:1 uppl. Oxford: Oxford University Press, 2015

Schmidt, Vivian A. *Democracy in Europe The EU and National Politics*. 1 uppl. Oxford: Oxford University Press, 2006

Zweifel, Thomas D. *Who is without sin cast first stone: the EU's democratic deficit in comparison*. 9:5 uppl. u.o., Journal of European Public Policy, October 2002. s. 812–840

Elektroniska källor

”Demokrati”. Nationalencyklopedin.

<<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/demokrati>>. besökt 2017-11-28

”Demokratiskt underskott”. EUR-Lex. <http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/democratic_deficit.html?locale=sv>.

besökt 2017-12-13

”EU:s medborgarinitiativ”. Europeiska kommissionen.

<<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/basic-facts>>. besökt 2017-12-

13